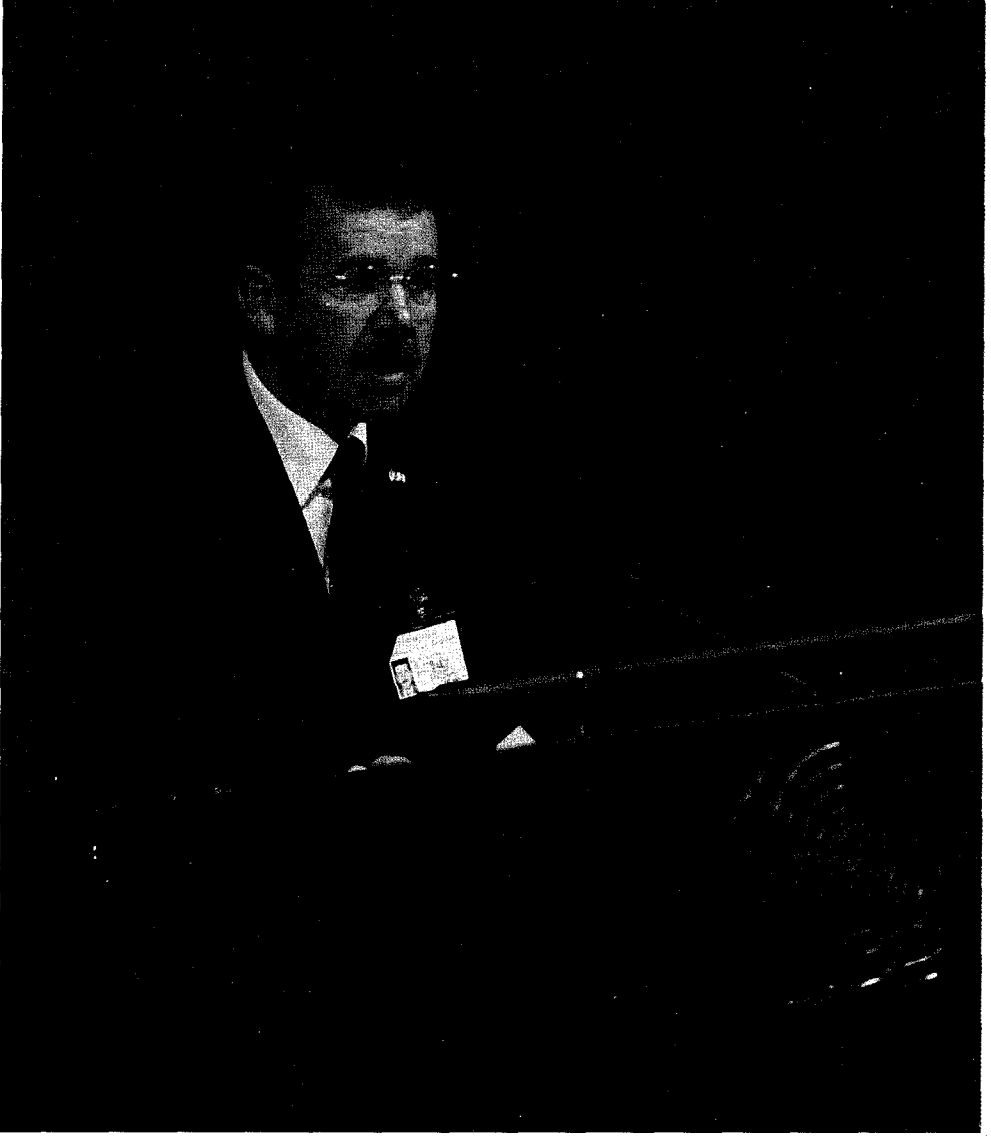

**T.C.
BAŞBAKANLIK
KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**“KADIN 2000: 21.YÜZYIL İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTLİĞİ, KALKINMA VE BARİŞ” (PEKİN+5) BAŞLIKL
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL
OTURUMUNUN HAZIRLIK DÖNEMİ VE SONUÇLARI
HAKKINDA ÖZET BİLGİ**

**TEMMUZ 2000
ANKARA**

**Kadının Statüsü ve Sorunları
Genel Müdürlüğü
BİLGİ - BELGE MERKEZİ**

Devlet Bakanı Hasan GEMİCİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumunda Konuşmalarını Yaparken, 6 Haziran 2000

**Kadının Statüsü ve Sorunları
Genel Müdürlüğü
EİLO - BELO MERKEZİ**

SUNUŞ

Günümüzde, kadınların insan hakları konusu uluslararası mekanizmaların gündeminde yoğun olarak yer almaktadır. Dünya ülkeleri, son yirmibeş yılda Birleşmiş Milletler konferansları ve diğer uluslararası toplantılarda biraraya gelerek kadın-erkek eşitliğini insan hakları, kalkınma ve dünya barışı ile ilişkisi bağlamında ele almakta, bu alanlardaki ortak sorunların tartışılmasını, çözüm önerilerinin geliştirilmesini ve ortak kararlar alarak bu kararlara uyulmasını sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye uluslararası mekanizmalar tarafından yürütülen çalışmalara etkin olarak katılmakta ve bu çalışmaların sonuç ve hedeflerini ulusal düzeyde gerçekleştirmek için gerekli tedbirleri almaktadır.

Ülkemiz, ilki 1975 yılında Mexico-City’de, ikincisi 1980 yılında Kopenhag’da, üçüncüsü 1985 yılında Nairobi’de ve dördüncüsü de 1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansları’na katılmış, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni 1986 yılında onaylayarak, dünya ülkeleri ile işbirliğinde ve her alanda kadın erkek eşitliğini sağlamak için gerekli siyasi iradeyi göstermiştir.

1990 yılında ulusal mekanizma olarak kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kadınların ilerlemesine yönelik çabaların desteklenmesi ve ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması açısından önemli bir kazanımdır. Genel Müdürlük kamu ve gönüllü kuruluşların işbirliğine önem vererek, çalışmalara geniş kesimlerin katılımını sağlamakta, uluslararası alandaki yükümlülüklerimizin yerine getirilmesinde de aynı yaklaşımı benimsemektedir.

IV. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu’nun sonuçlarının değerlendirilmesi, tam olarak uygulanmasının sağlanması ve yeni eylem ve girişimlerin belirlenmesi amacıyla 5-9 Haziran 2000 tarihlerinde yapılan “Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış” konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumuna Türkiye bu işbirliğinin bir yansıması olarak farklı kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşan güçlü bir heyetle katılmıştır. Özel Oturumun hedeflerine ulaşmasında ve Sonuç Belgesinin oluşumunda ülkemiz aktif bir tutum sergilemiş ve önerilerinin büyük kısmının Belgede yer almasını sağlamıştır.

Özel Oturum, kadın haklarının evrensel boyutta ele alınması, alınan kararların takibinin sağlanması, yeni hedeflerin belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi ile tüm dünya kadınlarının haklarını kullanabilmelerine katkıda bulunulması doğrultusunda atılmış önemli bir adımdır.

Dünya ve ülkemiz kadınları açısından toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki hedef ve çalışmalara yeni boyutlar getiren toplantının, hazırlık süreci ve sonucunun kalıcı hale getirilerek geniş kesimlere ulaştırılması amacıyla hazırlanan bu yayının, kadın ve erkek tüm insanların eşitlik ve barış içinde birarada yaşamaları arzusuyla çalışan araştırmacı ve gönüllülere katkı sağlamasını dilerim.

Hasan GEMİCİ
Devlet Bakanı

ÖNSÖZ

Kadın haklarının geliştirilmesi ve kadınların statülerinin yükseltilmesi konusunda Türkiye oldukça özgün bir deneyim geçirmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana kadınların kamusal yaşama aktif olarak katılmaları ve medeni ve siyasi haklarını kazanmaları doğrultusundaki hedefler bir devlet politikası haline gelmiştir. Kadın hareketinin özellikle 1980'lerden sonra artan bir ivme kazanarak güçlenmesi, sivil toplum yapısını zenginleştirmiş ve dünyada kadın hakları konusunda ortaya çıkan ve uluslararası politikalara yön veren toplumsal cinsiyet eşitliği, pozitif ayrımcılık, fırsat önceliği gibi pek çok kavramın ülkemiz gündemine yerleşmesine katkı sağlamıştır. Kadın hakları konusunda sürdürülen çalışmalarda kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve dayanışma sürecine girilmiştir. Bu süreçte koordinasyon ve işbirliğini sağlamak görevini kadın konusunda ulusal mekanizma olarak 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü yürütmektedir.

Diğer taraftan, kadın hakları uluslararası kamuoyunun gündeminde gittikçe yoğunlaşarak yerini almıştır. Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansları düzenlenmiş, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kabul edilmiş, 1975-1985 yılları arasındaki dönem Kadın On Yılı olarak ilan edilmiş, Birleşmiş Milletler bünyesinde çeşitli mekanizmalar oluşturulmuş ve CEDAW'ın daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla İhtiyari Protokol hazırlanmıştır.

Birleşmiş Milletler bünyesinde yürütülen bu çalışmaların yanısıra, özellikle IV. Dünya Kadın Konferansını takip eden yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin Dünya Bankası, Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Birliği, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi kuruluşların da gündemine oturmuş olması dünya ülkelerinin ekonomik ve siyasi politikalarına kadın-erkek eşitliği bakış açısını taşımıştır.

Türkiye, kadın hakları konusunda yürütülen uluslararası faaliyetlere hükümet, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, kadın araştırma merkezleri, barolar gibi çok çeşitli yapılar arasında geniş bir işbirliği kurarak etkin bir şekilde katılmıştır. Türkiye bir yandan kadın hakları alanındaki uluslararası çalışmalara katkı sağlarken diğer yandan ulusal düzeyde bu çalışmaların hayata geçirilmesi amacıyla politikalar üretmekte ve faaliyetler yürütmektedir. Bütün bu gelişmelerin olumlu yansımalarının da etkisiyle kadın hakları alanında önemli kazanımlar elde edilmiştir.

5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında NewYork'ta yapılan "Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" başlıklı Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Özel Oturum, Pekin'de alınan kararlara ne ölçüde ulaşıldığının tespit edilmesi ve bu çerçevede Pekin Eylem Planının tam olarak uygulanması için 2000 sonrası 5 yıllık dönemdeki yeni eylem stratejilerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Pekin+5 olarak adlandırılan beş yıllık dönemin Türkiye açısından kısa bir değerlendirmesini yapacak olursak, arzu edilen düzeye ulaşamamakla birlikte kaydedilen gelişmelerin küçümsenemeyecek boyutlarda olduğunu söyleyebiliriz.

Temel bir insan hakkı olan ve ayrıca bütün hakların kullanımı ve hayata geçirilmesinde kilit rol oynayan eğitim konusunda 1997 yılında önemli bir adım atılarak, zorunlu temel eğitim 5 yıldan 8 yıla çıkarılmıştır. Okuma-yazma kampanyaları ile kadın okur-yazar oranı yüzde 78'e yükseltilmiştir. Kadın sağlığının geliştirilmesi ve özellikle üreme sağlığı konularında gelişmeler kaydedilmiş olup, doğurganlık ve anne-bebek ölüm hızı aşağı çekilmiştir.

Bütün dünya kadınlarının ortak sorunu olmaya devam eden aile içi şiddet konusunda 1998 yılında çıkarılan 4320 sayılı kanun ile özellikle kadın ve çocukların şiddete maruz kalmalarını önleyici tedbirler uygulamaya geçirilmiştir. 1997 tarihinde Medeni Kanunda yapılan değişikliklerle kadınların evlendikten sonra kızlık soyadlarını da kullanabilme hakları tanınmıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından kadının meslek ve iş yapabilmesi için kocasının iznini alacağı şeklindeki hüküm 1990 yılında iptal edilmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi Türk Ceza Kanununun zinayı suç olarak düzenleyen ve kadınlarla erkekler arasında eşitsizlik içeren 440 ve 441. maddelerini Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle iptal etmiştir. 1998 yılında Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle evli kadının tek başına beyanname vererek aile birliğinden bağımsız olarak vergi mükellefi olması imkanı getirilmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayata geçirilmesi konusunda örnek bir adım kimlik belgelerinde yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmiştir. Değişiklik resmi kimlik belgelerinde medeni hal kısmında "evli/bekar/dul/boşanmış" gibi ifadelerin yerine sadece evli veya bekar ifadelerinin kullanılmasını getirmiştir. Kadın erkek eşitliği açısından radikal yenilikler içeren Medeni Kanun Tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. 1998 yılında TBMM'nde cinsiyet ayrımcılığının incelenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmuş olup, Komisyon çalışmalarını tamamlayarak sorun alanlarını tespit eden ve çözüm önerileri getiren raporunu yayınlamıştır. Bu olumlu gelişmelerin ışığında Türkiye tarafından CEDAW'a konan çekinceler Pekin'de verilen taahhüt doğrultusunda 1999 yılında kaldırılmıştır.

Sosyal hizmetlerden sorumlu olarak kurulmuş olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun hizmet kurumları arasına Kadın Konukevleri eklenmiştir. Üniversitelerin kadın araştırma merkezlerinin sayısı 13'e yükselmiş, kadın çalışmaları yüksek lisans programları açılmıştır. Kadının karar alma mekanizmalarında yer almasına yönelik duyarlılık artmış ve Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 1999 seçimleri itibariyle 22'ye ulaşmıştır.

Bütün bu gelişmelerin elde edilmesinde sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarında ve hükümet kuruluşları ile oluşturdukları işbirliği ve iletişimin etkisi gözardı edilemez. Pekin Eylem Platformunun etkin bir şekilde uygulanması amacıyla kadın alanında çalışan sivil toplum örgütleri güçlerini birleştirerek eğitim, sağlık, istihdam ve hukuk alanında dört komisyon oluşturmuş olup, komisyonlar çalışmalarını başarıyla yürütmektedir.

Pekin Eylem Planının daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak üzere Haziran ayındaki Birleşmiş Milletler Özel Oturumunda kabul edilen ve bundan sonraki çalışmalarımıza rehberlik edecek olan Siyasi Deklarasyon ile Sonuç Belgesinin özetini sunmak üzere bu kitapçık hazırlanmıştır.

Kitapçıkta Birleşmiş Milletler Teşkilatının kadın-erkek eşitliği konusundaki çalışmaları ve yaklaşımını yansıtmak üzere öncelikle Dünya Kadın Konferanslarının kısa bir özeti yapılmış, ayrıca Özel Oturum ile ilgili diğer dokümanlar eklenmiştir. Yayınımızın bu alanda yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağını ümit ediyorum.

Şenay ESER
Genel Müdür V.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	V
Önsöz.....	VII
1. Dünya Kadınlarının Eşit Haklar Ve Eşit Olanaklar Elde Etme Mücadelesinin Kısa Tarihçesi.....	1
2. Pekin+5 Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu.....	4
3. Sonuç Belgesinde Pekin Eylem Platformunun İlerisinde Bulunan Düzenlemeler.....	17
4. Özel Oturum Hazırlık Çalışmaları Ve Özel Oturuma Türkiye'nin Katılımı	19
Ekler.....	23

1. DÜNYA KADINLARININ EŞİT HAKLAR VE EŞİT OLANAKLAR ELDE ETME MÜCADELESİNİN KISA TARİHÇESİ

Kadınların statüsünü yükseltmek üzere sürdürülen mücadeleler, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey çatısı altında 1946 yılında oluşturulan Kadının Statüsü Komisyonu'nun öncülüğünde farklı bir önem ve resmiyet kazanmıştır. Kadının Statüsü Komisyonu, Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında ülkelerin onayına sunulan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin cinsiyet ayrımı gözetmeksizin kaleme alınmasına da önemli katkıda bulunmuştur.

1.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BİRİNCİ DÜNYA KADIN KONFERANSI

Birleşmiş Milletler tarafından 1975 yılında, Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş, bunu takiben Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1975-1985 yılları arasındaki dönem Kadın On Yılı olarak ilan edilmiştir. "Eşitlik, Kalkınma ve Barış" hedeflerine ulaşmayı amaçlayan Kadın On Yılı'nın ana teması "İstihdam, Sağlık ve Eğitim" olarak belirlenmiştir. Meksika Konferansı ve Kadın On Yılı bağlamında yapılan uluslararası ve ulusal çalışmalar sonucunda 127 ülkede eşitlik mekanizmaları kurulmuş Birleşmiş Milletler bünyesinde de Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW) BM Kadın İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM) oluşturulmuştur. Kadın konusunda da yaklaşım değişikliği yine bu çalışmalar sonucunda gerçekleşmiş, kadın artık destek ve yardımın nesnesi değil, kalkınmanın temel ve eşit öznesi olarak algılanmaya başlamıştır.

1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKİNCİ DÜNYA KADIN KONFERANSI

On yıllık dönemin ilk yarısındaki gelişmeleri gözden geçirmek için 1980 yılında Kopenhag'da İkinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Burada kadınların durumunun iyileştirilmesi için alınacak önlemleri belirleyen "Hareket Planı" kabul edilmiştir.

İkinci Dünya Kadın Konferansının ardından 1979 yılında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Genel Kurul tarafından kabul edilmiş ve 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. CEDAW Sözleşmesi, BM sisteminde Çocuk Hakları Sözleşmesinden sonra en geniş katılımlı sözleşme olma özelliğini taşımaktadır ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yaklaşık 165 ülke tarafından imzalanmıştır.

11 Haziran 1985 tarih ve 3232 sayılı "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) Katılımın Uygun

Bulduğuna Dair Kanun” 1 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış, 14 Ekim 1985 tarih 18898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Türkiye, CEDAW Sözleşmesine taraf devletlerden birisi olmuştur.¹

1.3 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÜÇÜNCÜ DÜNYA KADIN KONFERANSI

15-26 Temmuz 1985 tarihlerinde Nairobi’de Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı’nın Başarılarının Gözden Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi konusunda Üçüncü Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş ve 157 ülkenin resmen temsil edildiği, pek çok hükümetlerarası organizasyon ve kuruluşun katıldığı Konferansta “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri” kabul edilmiştir. Üçüncü Dünya Kadın Konferansı kararları bağlamında alınacak önlemler üç kategoride toplanmıştır; kurucu ve yasal adımlar, sosyal katılımı eşitlik, siyasi katılım ve kara almada eşitlik.

1993 yılında ise Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konferansında benimsenen, kadın haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünemez, devredilemez bir parçası olduğunun resmi kabulü Nairobi sonrasındaki dönemin en önemli gelişmelerinden biri olmuştur

1.4. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÖRDÜNCÜ DÜNYA KADIN KONFERANSI

4-15 Eylül 1995 tarihlerinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey’in kararıyla Pekin’de bir ‘taahhütler konferansı’ olarak planlanan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. 189 ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Türkiye, her iki belgeyi de hiçbir çekince koymadan kabul etmiştir. Pekin Deklarasyonu, hükümetleri kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Eylem Platformu ise, kadının güçlendirilmesinin gündemi olarak tanımlanmaktadır. Eylem Platformu kadının özel ve kamusal alana tam

¹ Türkiye CEDAW Sözleşmesini onaylarken, Sözleşmenin 15.maddesinin 2. ve 4. fıkralarına, 16.maddenin 1.fikrasının (c),(d),(f), (g) bentlerine Türk Medeni Kanunu’nun evlilik ve aile içi ilişkileri hakkındaki hükümleri ile çeliştiği gerekçesiyle çekince koymuştur. Ayrıca, Türkiye, Uluslararası Adalet Divanı’nın zorunlu yargısmı kabul etme konusundaki 29.maddenin 1.fikrasına da çekince koymuştur. Bunun yanı sıra, Türkiye Sözleşmenin 9.maddesinin 1.fikrası ile ilgili olarak, “Türk Vatandaşlık Kanunu’nun vatansızlığın önlenmesi amacıyla güden 5.maddesinin 1.fikrası ile 15. ve 17. maddeleri hükümlerinin çeliştiği şeklinde bir yorumu kabul etmez” şeklinde beyanda bulunmuştur.

ve eşit katılımı önündeki engellerin kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini ifade etmektedir.

Eylem Platformunun uygulanması ve izlenmesinde temel görev hükümetlere verilmiştir ve Platform uyarınca bu görev Birleşmiş Milletler kuruluşları, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar ile sivil toplumun tüm katılımcılarının işbirliği ile yerine getirilecektir.

Dördüncü Dünya Kadın Konferansında, Türkiye'nin 2000 yılına kadar çözüm bulmayı taahhüt ettiği dört temel sorun alanı;

- CEDAW Sözleşmesine konulan temel çekincelerin kaldırılması²
- Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması³
- 2000 yılına kadar kadın okumaz yazmazlığının ortadan kaldırılması⁴
- Anne ve çocuk ölüm oranının %50 oranında azaltılması⁵

² Evli kadına evlenmeden önceki soyadını kullanabilme imkanı sağlayan yasal değişiklik, kadının iş ve meslek seçiminde kocasından izin almak zorunda olmasına dair Medeni Kanun maddesi ile Türk Ceza Kanununda kadın ve erkek açısından farklı düzenlenen zinaya ilişkin maddelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptali, medeni hakların kullanımında kadın ve erkek eşitliğinin tam olarak sağlandığı Türk Medeni Kanun Tasarısının T.B.M.M. ne sevk edilmiş olması, eşitlik yolundaki siyasi iradenin varlığını göstermiş olup buna dayanarak CEDAW Sözleşmesine konulan temel çekincelerimiz (15 ve 16. maddelere ilişkin) 20 Eylül 1999 tarihi itibarıyla kaldırılmıştır.

³ 1997 yılında yapılan yasa değişikliğiyle zorunlu ilköğretimin süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarılmıştır.

⁴ Kadın okumaz yazmazlığının ortadan kaldırılması amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde yürütülen ve gönüllü kuruluşların da desteklediği okuma yazma kurslarında 300.000 civarında kadın okur yazar haline getirilmişse de bu konuda istenilen düzeyde henüz ulaşılamamıştır.

⁵ Bu konuda Sağlık Bakanlığı öncülüğünde yurt çapında yürütülen başarılı çalışmalarla ana ve çocuk ölümlerinde önemli azalmalar kaydedilmesine rağmen halen istenilen hedefe ulaşılamamıştır.

2. PEKİN+5 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL OTURUMU

Dördüncü Dünya Kadın Konferansından bu yana meydana gelen gelişmeleri değerlendirmek ve yeni eylem ve girişimleri belirlemek amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından bir Özel Oturum yapılması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, 5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında NewYork'ta "Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Özel Oturuma; Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı Hasan GEMİCİ'nin başkanlığında, Parlamento'da grubu bulunan siyasi partilerden 5 kadın parlamenter, Parlamentolararası Birlik (PAB) toplantılarına katılmak üzere New York'ta bulunan 5 parlamenter, bürokratlar, akademisyenler, gönüllü kadın kuruluşlarının kendi aralarından seçtikleri 4 temsilci, Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi ve Daimi Temsilcilik yetkililerinden oluşan 23 kişilik bir Resmi Heyetle katılmıştır. (EKI) Resmi Heyetin yanı sıra, Özel Oturum kapsamında gerçekleştirilen sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına gönüllü kadın kuruluşlarından 16 temsilci katılmıştır. 6 Haziran 2000 tarihli oturumda Devlet Bakanı Hasan GEMİCİ heyet başkanı olarak Türkiye adına bir konuşma yapmıştır.(EKII)

İlk verilere göre, Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu'na 188 ülke ve bu ülkelerden toplam 1500 sivil toplum kuruluşundan 3000 temsilcinin katıldığı bildirilmiştir. Özel Oturuma resmi delegasyonlar ve sivil toplum örgütlerinden toplam 10000 kişi katılmıştır. Birleşmiş Milletler Özel Oturumu süresince, BM kuruluşları ve bazı sivil toplum örgütleri BM binasında 70 adet panel, seminer, sempozyum ve benzeri ve BM binası dışında ise çok sayıda etkinlik düzenlemişlerdir. Özel Oturum sonucunda Siyasi Deklarasyon (Political Declaration) ve Sonuç Belgesi (Outcome Document) kabul edilmiştir.

2.1. SİYASİ DEKLARASYON

Hükümetler, 10 maddeden oluşan Siyasi Deklarasyonla, 1976-1985 yıllarının bir özeti niteliğinde olan Nairobi İleriye Dönük Stratejiler ile 1995 Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Planına konulan hedefler ve bu hedeflere bağlılıklarını, ayrıca Pekin Eylem Platformunda yer alan 12 kritik alanda verdikleri taahhütleri teyit etmişlerdir.

Siyasi Deklarasyonla,

- Gelişmiş ülkelerin gayri safi milli hasıllarının % 0.7'sini resmi kalkınma yardımlarına (ODA) ayırmaları konusunda daha önce uluslar arası platformalarda kabul edilmiş karar yineleni,

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşımlasında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) tartışılmaz önemi,

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşımlasında sivil toplum kuruluşlarının vazgeçilemez rolü,

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşımlasında erkeğin rolü ve katkısının gerekliliği,

- Toplumsal cinsiyet bakış açısının temel politika plan ve programlarına yerleştirilmesinin önemi,

vurgulandı;

- Kadının insan haklarının tanınması, korunması, geliştirilmesi için uygun ulusal ve uluslar arası planda ortamın oluşturulması,

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin ana plan, politikalara yerleştirilmesi ile mümkün kılınacağı, hususlarının altı çizildi;

- 2005 yılında yeniden bir değerlendirilmenin yapılması,

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kalkınma ve barış temel hedefinin önümüzde durduğu,

ifade edildi.

Sonuç Belgesinde⁶ ise Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının tam olarak ve hızlı bir biçimde hayata geçirilmesini sağlayacak eylem ve girişimler yer almaktadır. NewYork'ta kabul edilen bu belgeler Pekin Deklarasyonu ve Eylem

⁶ Sonuç Belgesi internet <http://www.un.org> adresinden edinilebilir.

Planının yerini alacak yeni belgeler olmayıp, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının hızla hayata geçirilmesini sağlayacak rehber belgeler niteliğindedir.

2.2. SONUÇ BELGESİ⁷

Sonuç Belgesi dört bölümden oluşmaktadır;

- Birinci bölümde temel kavramlar,
- İkinci bölümde 1995 den bu yana 12 kritik sorun alanında elde edilen kazanım ve karşılaşılan engeller,
- Üçüncü bölümde 1995 yılından bu yana dünyada meydana gelen değişimlerin kadının yaşamına etkileri,
- Dördüncü bölümde geleceğe yönelik eylem ve girişimler yer almaktadır.

Ana hatları ile belge, özel alan, kamusal alan ile ulusal ve uluslar arası düzeyde kadının hayatını etkileyen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmelerin değerlendirilip, karşılaşılan sorunları ortadan kaldıracak eylem ve girişimlerin tespiti ve çözüm önerilerini kapsamaktadır.

2.2.1. SONUÇ BELGESİNİN İKİNCİ BÖLÜMÜ (12 KRİTİK SORUN ALANI)

Sonuç Belgesinde 12 kritik alana ilişkin değerlendirmeler, kazanımlar ve karşılaşılan engeller bazında özetle şöyledir;

KADIN VE YOKSULLUK

Bu sorun alanında, yoksulluğun toplumsal cinsiyet boyutu olduğu gerçeğinin yetkili makamlarca giderek artan bir şekilde kabulü, yoksulluğun ortadan kaldırılmasının temel şartlarından birinin kadın erkek eşitliğinin sağlanması olduğuna ilişkin görüşün giderek daha çok taraftar toplaması, küçük girişimcilik projelerinin yaygınlaştırılması, politika tasarımlarında reisi kadın olan hanelerin özel ihtiyaçlarının göz önüne alınmaya başlanması gibi kazanımlar sağlanmıştır. Dahası, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında, ikili bir yaklaşım giderek artan bir şekilde benimsenmiştir. Bu yaklaşım istihdam artırıcı ve gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi yanında kadına eğitim ve sağlık gibi temel sosyal hizmetlere erişim olanağının daha fazla tanınmasına ilişkin önlemleri öngörmektedir. Buna rağmen yoksulluk, ülkeler arasında ve ülkeler

⁷ Bu bölüm 10 Haziran 2000 tarihli edit edilmemiş Sonuç Belgesine (Unedited final outcome document) dayanılarak hazırlanmıştır.

içinde gelir uçurumlarının artması, gelişmekte olan ülkelerin yüksek dış borçları ve yüksek askeri harcamaları, gelişmiş ülkelerin gayri-safi milli hasıllarından ayırmayı taahhüt ettikleri (yüzde 0.7) bölümleri resmi kalkınma yardımlarına tahsis etme konusundaki isteksizlikleri, ekonomik kararların alınmasında kadın ve erkekler arasındaki yetki paylaşımında eşitsizlik, ücretlendirilmeyen çalışma biçimlerinin cinslerarasında eşitsiz dağılımı, kadın girişimcilere yeterli teknolojik ve mali destekler verilememesi, toprak, kredi ve istihdam başta olmak üzere sermayeye ulaşımı ve onun üzerindeki kontrol konusunda kadınlar ile erkekler arasında eşitsizliğin sürüyor oluşu, bazı zararlı gelenek ve görenekler yüzünden kadının ekonomik kapasitesini gerçekleştirememesi gibi sorunlar yoksulluğun ortadan kaldırılamamasına ve hatta derinleşmesine neden olmaya devam etmektedir.

KADIN VE EĞİTİM

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması için kadının eğitilmesi gerekliliği konusundaki artan bilinçlenme ve buna bağlı kazanımlar, özel olarak korunmaya muhtaç kadın gruplarına yönelik alternatif eğitim ve formasyon (training) programlarındaki artışa rağmen, eğitim ve formasyon alanında güçlü bir siyasi iradenin var olmaması ve/veya eksikliği, kaynak yetersizliği, altyapı sorunları gibi nedenlerle hedeflere ulaşılması henüz başarısızdır. Diğer taraftan ders kitaplarındaki ayrımcı kalıplar, olumsuz kadın klişeleri, çocuk bakımının erkekler ve devletle bölüşülememesi ve bazı geleneksel tutum ve davranışlar hala kadının eğitimi ve formasyon kazanımı önünde engel teşkil etmektedir. Bazı ülkelerde yapısal uyum politikalarının doğru formüle edilememesi ve/veya uygulamasındaki aksaklıklar eğitim sektörü üzerine olumsuz sonuçlar yaratmıştır. Ayrıca, kadının yüksek öğrenim kurumlarına devam edebilmesi ile istihdam piyasası dinamikleri arasındaki yakın ilişkinin yeterince iyi anlaşılabilmesi da konuya daha çok önem verilmesi önünde engel oluşturmaya devam etmektedir.

KADIN VE SAĞLIK

Bu sorun alanında, kadın sağlığına tüm boyutları ile ve kadının hayatının tüm safhaları kapsamak üzere özel önem verilmesi gerektiğine ilişkin görüş politika yapımcılar ve planlamacılar tarafından giderek daha çok kabul görmeye başlamıştır. Kadının yaşam süresi bir çok ülkede artmış, aile planlaması ve korunma araçlarının kullanımı konusunda erkeğin sorumluluğunun da bulunduğu kabul eden bakış açısı giderek daha çok taraftar toplamış, cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilinçlenme artmış olmasına rağmen, istenmeyen

gebeliklerden kurtulma kürtajın⁸ sağlıklı ve ulaşılabilir olmasını yasaklayan yasal düzenlemelerin ayıklanması, kadının farklı ihtiyaçlarına cevap verecek bir sağlık sisteminin oluşturulması, bazı zararlı gelenek ve göreneklerin (kadın sünneti ve benzeri uygulamalar) ortadan kaldırılması temel sorun alanları olarak kalmıştır. Sağlığın kadının yaşamının tüm evrelerini kapsayacak şekilde geliştirilmesinin gerekliliği, cinsel sağlık ve üreme sağlığı dahil olmak üzere fiziksel ve zihinsel sağlığın, yetersiz kaynak, yasal olmayan kürtaj, kürtaj sonrası sağlık hizmetlerinin yokluğu, cinsel sağlık ve üreme sağlığının sadece kadının sorumluluğu olduğunun düşünülmesinin önüne geçilmesi gibi konularda gerekli önlemlerin alınması, koruyucu sağlık hizmetinin ihmal edilmemesi ve bu kapsamda üreme haklarının tam olarak gerçekleştirilmesi, sağlıklı şartlarda kürtaj için gerekli önlemlerin alınması metinde yer alan konulardır.

KADIN VE ŞİDDET

Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddet ister kamusal alanda ister özel alanda gerçekleşsin kadının insan hakları ihlali olarak kabul görmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin devlet tarafından veya herhangi bir resmi kurum ve kuruluşu tarafından uygulanması durumu da kadınların ve kız çocuklarının insan hakları ihlali olarak kabul görmektedir. Dolayısıyla, şiddet ister özel alanda ister kamusal alanda gerçekleşsin bunu ortadan kaldırmaya yönelik pek çok yasal ve idari önlem alınmaktadır. Bu sorunu çözmek üzere, bazı ülkeler koruyucu yasal düzenlemeler geliştirmişlerdir. Şiddeti ortadan kaldırmak üzere çok disiplinli, kapsamlı programlar da geliştirilmiş bulunmaktadır. Tüm bunlara rağmen, kadın ve kız çocukları şiddete kurbanı olmaya devam etmektedirler. Şiddet uygulayanlara yönelik rehabilite programlarının eksikliği ve şiddet konusunda veri eksikliği, sosyo-kültürel değerler nedeniyle aile içindeki her tür şiddetin görünmez halde kalmaya devam etmesi, kadının fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete maruz bırakılmaktadır. Evlilik içi tecavüz, kız çocuklarının cinsel istismarı, başlık parasına bağlı ölümler, kız çocuklarının sünneti bu şiddet türü içinde sayılabilir. Ayrıca, küreselleşme ve yeni teknolojiler kadın ve kız çocuğu ticaretini artırmıştır.

KADIN VE SİLAHLI ÇATIŞMALAR

Son zamanlarda, silahlı çatışmaların kadın ve çocuklar üzerindeki yıkıcı etkisi konusunda uluslararası planda anlayış birliği sağlanmıştır. Silahlı çatışmalar ve diğer çatışmaların, işgallerin, terörizmin kadının ilerlemesi önündeki ana engellerden birisi olduğu kabul görmektedir. Silahlı çatışmalar reisi kadın olan hane halkı sayısını ve genelde yoksulluğu özelde kadın

⁸ Kürtaj istenmeyen gebeliklerin isteyerek sonlandırılması anlamında kullanılmaktadır.

yoksulluğunu artırmaktadır. Buna karşın, tecavüz, cinsel kölelik, zorla fahişelik yaptırma, zorla hamileliği sürdürme ve kısırlaştırma artık savaş suçu diğer bir deyişle insanlığa karşı suç sayılmaktadır. Dahası, silahlı çatışmaların çözümünde kadınların tam ve eşit olarak yer almasının önemi vurgulanmakta, ayrıca göçmen kadın sorunu yeni bir sorun alanı olarak kabul edilmekte ve insani yardımlarda kadının durumunun farklılığının göz önüne alınarak kadına özel insani yardımların önemini altı çizilmektedir.

KADIN VE EKONOMİ

Son zamanlarda özellikle bazı ülkelerde kadın istihdamında önemli artışlar kaydedilmiş, kadınlara aile ve iş yaşamını uyumlaştırabilmeleri için çeşitli olanaklar sunulmuş, çocuk bakımı olanakları artırılmış olmasına rağmen, makro-ekonomik politikalarda toplumsal cinsiyet bakış açısı eksikliği giderilememiş, eşit değerdeki işe eşit ücret hedefine ulaşılamamış, işe alma ve yükselmede kadının hamileliği vb. faktörler ayrımcı uygulamalara dayanak teşkil etmeye devam etmiş, kadınların işyerinde cinsel taciz nesnesi olarak görülmesi sıklıkla karşılaşılan bir durum olmaktan çıkarılamamıştır. Dahası, kadınların miras ve mülkiyet hakkı bir çok ülkede ulusal yasalarda yer almamaktadır. Kadınların makro-ekonomik politikaların belirlenmesinde söz sahibi olamamaları bir sorun alanı olarak kalmış, sosyal güvenlikten yoksun kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması ve aile sorumluluklarının devlet ve erkeklerle paylaşımında önemli bir gelişme kaydedilememiştir. Kadının sosyal rolleri sonucunda ürettiği ücretsiz emeğinin ücretlendirilmesi de henüz başarılamamış hedefler arasında yer almaktadır.

KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADIN

Ulusal ve uluslararası düzeylerde kadının temsil oranının düşük olması, yasalarla uygulamaların farklılığı, geleneksel roller nedeniyle kadınların karar alma mekanizmalarında eşit bir şekilde yer alamaması sorun alanları olmaya devam etmekte buna karşın, bir çok ülkede kurulan ulusal mekanizmalar ve karar alıcı pozisyonlardaki kadınların arasında gelişen işbirlikleri sürdürülmektedir. Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi sonucunda bu alanda önemli aşamalar kaydedildiği belirtilmektedir. Karar alma mekanizmalarında yer alan kadınların sayısını artırmaya yönelik uluslararası, ulusal işbirlikleri ve sivil toplum örgütlerinin yadsınamaz katkıları ile kadınların karar alma mekanizmalarına tam ve eşit katılımı konusunda oldukça önemli bir mesafe kaydedilmiş olmasına rağmen, kadınların özellikle aile içindeki geleneksel rolleri, mali açıdan güçsüzlükleri karar alma mekanizmalarında yer almalarını engellemektedir.

ULUSAL MEKANİZMALAR

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamanın bir aracı olarak kurulan ulusal mekanizmalar son zamanlarda giderek artan bir şekilde devlet örgütlenmesi içinde meşruiyet kazanmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin tüm plan ve politikalara yerleştirilmesi giderek daha çok kabul görmekte ve daha geniş uygulama alanı bulmaktadır. Bu mekanizmaların mali açıdan güçsüzlüklerine rağmen insan kaynaklarının geliştirilmesine ve cinsiyet ayrımlı veri toplanmasına katkıları yadsınamaz. Buna karşın, pek çok ülkede siyasi iradenin tam olarak tecelli edememesi ve insangücü ve mali kaynakların yetersizliği ulusal mekanizmaların güçlenmesi önünde temel engelleri oluşturmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra, bir çok ülkede, ulusal öncelikler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilk sıraları alamaması, devlet yapılanmasında eşitlik konusunun hala marjinal bir konu olarak algılanması, otorite zafiyeti, ve sivil toplum örgütleri ile güçlü bağların kurulamaması ulusal mekanizmaların güçlenmesini engelleyen faktörler olarak varlığını sürdürmektedir.

KADININ İNSAN HAKLARI

Son yıllarda evlilik, aile ilişkileri, her türlü şiddet, mülkiyet ve miras hakları, siyasi haklar ve çalışma haklarını düzenleyen yasalar başta olmak üzere medeni yasalarda, ceza yasalarında, ve diğer yasalarda ayrımcılık içeren maddelerin ayıklanması doğrultusunda pek çok ülkede yasal reformların yapılması, ayrımcılık içeren yasa çıkarma yasağı, kadının insan haklarının tam olarak gerçekleştirmesini sağlayacak uygun ortamın yaratılması amacıyla oluşturulan politikalar, yine kadının insan haklarının tam olarak gerçekleştirmesini sağlayacak uygulama ve izleme mekanizmalarının kurulması veya varolanların güçlendirilmesi, yasal okuryazarlık kampanyaları ve bilinç yükseltme çalışmaları, CEDAW Sözleşmesine taraf olan ülkelerin sayısının 165'e ulaşması, ve bu Sözleşmeye ek İhtiyari Protokol'ün ülkelerin imza ve onayına açılması (Mart 2000 tarihi itibarıyla Protokolü 33 ülke imzalamış bulunmaktadır), Gönüllü kadın kuruluşlarının kadınların insan haklarının tanınması korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda gösterdikleri çabalar, Uluslararası Ceza Mahkemesine temel teşkil eden Roma Anlaşmasının toplumsal cinsiyet perspektifi ile hazırlanması ve Birleşmiş Milletler bünyesinde İnsan Hakları Komitesi ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin yaptığı çalışmalar kadın ve kız çocuklarının insan hakları konusunda elde edilen kazanımların başlıcalarını oluşturmaktadır. Buna karşın ırkçılık , ırk ayrımcılığı, ve benzeri faktörler başta olmak üzere her tür ayrımcılık kadının insan haklarını tam olarak kullanması önünde engel teşkil etmeye devam etmektedir. CEDAW Sözleşmesinin tüm ülkeler tarafından onaylanması hedefine

ulaşılamamıştır. CEDAW Sözleşmesine ek Protokol'un tüm ülkeler tarafından kabulü ve onaylanmasının sağlanması gerekmektedir. Yasalar ve uygulamalar arasındaki farklılık hala eşitlik önündeki temel engellerden biridir. Yasal okur yazarlık oranı pek çok ülkede son derece düşüktür. Kadın ve kız çocuklarının üreme hakları hala tam olarak tanınmamaktadır. Çok sayıda kadın, ırk, dil, din, etnik köken, kültür, cinsel tercih, özürllülük, sosyo-ekonomik sınıf, göçmenlik, yerinden edilmiş ve sığınmacı statüleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaktadır.

KADIN VE MEDYA

Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kadın iletişim ağlarının kurulmuş olması, iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişiminin kadınların bilişim ve iletişim olanaklarını artırması, kadınlar tarafından çok sayıda medya organı kurulmuş ve işletilmekte olması ve bu kuruluşların medyada pozitif kadın imajı yaratılmasına katkıda bulunmaları, bu çerçevede rehberlerin ve gönüllü moral kodlarının benimsenmesine rağmen, kadının medyada negatif ve onur kırıcı tanıtımı tam olarak engellenememektedir. Kadını aşağılayan ve şiddet unsurları içeren pornografik materyal hala sıkça kullanılmaktadır. Kadın klişeleri geçerliliğini sürdürmektedir. Yoksulluk, olanaksızlık, bilgisayar eğitiminden yoksunluk ve diğer nedenlerle kadınların internet'e ulaşmaları sınırlı kalmaktadır.

KADIN VE ÇEVRE

Bazı ulusal çevre politikaları ve programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilebilmiş olması, toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması arasındaki yakın bağlantının resmi düzeyde kabul görmesi, ve çevre konusunda kadınların geleneksel olarak sahip oldukları bilgilerin bir çok çevre koruma ve geliştirme projesine entegre edilmesine rağmen, kadınların karşılaştıkları çevresel riskler, konusunda hala belli bir bilinç düzeyine ulaşılabilmiş değildir. Çevre konusundaki kararlara kadınlar hala tam ve eşit bir şekilde katılamamaktadır, çevre sorunlarının kadın ve erkek üzerindeki farklı etkilerini saptayacak sınırlı sayıda araştırma vardır ve çevre politikaları hala toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden uzak hazırlanmaktadır.

KIZ COCUKLARI

Toplumsal cinsiyet duyarlı okul ortamının yaratılmasında bir ölçüye kadar başarılı çalışmalar yapılmıştır. Altyapının güçlendirilmesi, okullaşma oranlarının artışı ve eğitim sisteminde kalma sürelerinin uzaması, ergen hamileliği ve ergen yaşta anne olanlara destek hizmetlerinin sağlanması, yaygın eğitim olanaklarının artırılması kız çocuklarının eğitimi alanındaki temel

kazanımlardan bazılarıdır. Kız çocuklarının genel sağlığına ve cinsel ve üreme sağlığına daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Son yıllarda, kız çocuklarının cinsel hakları ve üreme hakları daha çok ÷lke tarafından tanınmaya başlamıştır. Kız çocuklarının sünneti ile kadın ve kız çocuk ticaretinin yasaklanmasına doğru bir yönelim vardır. Bu konudaki son gelişme, silahlı çatışmalar katılan çocuklar, çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi konularındaki Çocuk Hakları Sözleşmesine ek Protokollerin kabulüdür.

Yoksulluk ve kalıp değer yargıları nedeniyle kız çocuklarının daha özensiz beslenmesi, sağlık hizmetlerine ulaşamamaları, onlara ağır ev sorumlukları verilmesi, okula göndermede tercihin erkek çocuklar lehine kullanılması gibi nedenler kız çocuklarının, bağımsız kendine yeterli bireyler olarak yetişmelerini engellemektedir. Kız çocuklarının eğitime, sağlığına yeterli kaynağın ayrılamaması da bir diğer sorun alanıdır. Yine, yoksulluk, aileden destek görememek, cinsel istismara ve şiddete maruz kalmak, kız çocuklarının çoğu kez istenmeyen hamileliği, HIV/AIDS'e gibi bulaşıcı hastalıklarla sonuçlanmaktadır. Kız çocuklarının cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusunda bilgilendirilmelerinde hala büyük eksiklikler vardır. Ayrıca, kız çocuklarının ticaretinin artmaya devam etmesi tespit edilen sorunlardandır.

2.2.2. SONUÇ BELGESİNİN ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ

Bu bölümde son beş yılda dünyada meydana gelen değişiklerin kadın yaşamı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Sözü edilen bölümde ana hatları ile,

- Küreselleşmenin kadınlar için yeni iş ve bilgi kaynaklarına erişimde kolaylık gibi olanaklar sağlaması yanında yeni sorunlar yarattığı; serbest ticaret, mali fonların akışkanlığının artması ve özelleştirme politikalarının benimsenmesinin kamu harcamalarında kısıtlamalara neden olduğu, bunların da kadınların hayatını olumsuz yönde etkilediği ve gelir eşitsizliklerini artırdığı; küreselleşmenin bir sonucu olan kayıt dışı ekonominin kadınların az ücretle ve sosyal güvenceden yoksun işlerde yığılmalarına neden olduğu,

- Uluslararası bağımlılığın artması ile dışsal faktörlerden, örneğin yaşanan mali krizlerden tüm ÷lkelerin ekonomik istikrarının ve kalkınma beklentilerinin etkilendiği, dolayısıyla kadınların yüklerinin son derece arttığı, bu durumun ayrıca sosyal güvenlik ve diğer sosyal refah harcamalarının devletlerden hanehalklarına kaymasına neden olduğu, öte yandan anılan durumun mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanılması yönünde yaratıcılığı da geliştirdiği,

- Küreselleşme ve yapısal uyum politikalarının yoksulluğun kadınlaşması olgusunu beraberinde getirdiği,
- Artan dış borç yükünün insan merkezli kalkınmanın başarılması ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaları sekteye uğrattığı,
- Ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde kadın işsizliğinin arttığı,
- Küreselleşmenin bilgi temelli toplumların yapılanmasını hızlandırdığı, bilgi toplumunda yer alabilen kadınlar için yeni olanaklar yarattığı, ancak bir çok kadının bilgiye ve yeni teknolojilere erişiminde sorunların olduğu,
- Küreselleşme sonucunda işgücünün dolaşımının değiştiği ve bunun kadınların ve kız çocuklarının ekonomik istismara açık hale getirdiği, eğlence sektöründe kadın ve kız çocuklarının cinsel istismarını arttırdığı,
- Sivil toplum örgütlerinin güçlendiği ve söz konusu örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında oynadıkları rolün öneminin kavrandığı,
- Kadınların yaşam sürelerindeki artış nedeniyle dul kadınların sayısının arttığı ve onların ihtiyaçlarına cevap verecek mekanizmaların henüz kurulamadığı,
- Özellikle gelişmekte olan ülkelerde HIV/AIDS'in hızla yayılmasının kadınların hayatını mahvettiği,
- Kadınlar arasında madde bağımlılığının arttığı, tütün kullanımında önemli artışlar gözlemlendiği,
- Doğal felaketlerden kadınların ve çocukların daha da olumsuz etkilendiği ve bunları gidermek için duyarlı programların geliştirilmesi gerektiği,
- Kadın emeğinin ekonomik açıdan görünür hale getirilmesi gerektiği tespitleri yapılmıştır.

2.2.3. SONUÇ BELGESİNİN DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜ

Sonuç Belgesinin son bölümünde, yukarıdaki bölümlerde yapılan saptamalar doğrultusunda ulusal, uluslararası ve ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılacak eylem ve girişimler sıralanmaktadır. Bu bölümde hemen hemen tüm konulara ve sorun alanlarına değinilmiştir.

Sonuç Belgesinin Dördüncü bölümünün ilk kısmı şemsiye paragraflardan (42-55) oluşmaktadır. Bu paragraflarda özetle;

- Hükümetlerin geleceğe yönelik eylem ve girişimler konusundaki taahhütleri,

- Pekin Eylem Platformunu tam ve hızlı bir şekilde hayata geçirmek için, tüm insan haklarının–kalkınma, medeni, kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal haklar dahil- tam olarak tanınması, korunması ve geliştirilmesinin gereği, bunun toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmada temel unsur olması, ve bu hakların evrensel bölünemez bir bütün olarak anlaşılması,

- Pekin Eylem Platformunu tam olarak ve hızlı bir şekilde hayata geçirmek için hükümetler tarafından gösterilen çabalara, BM kuruluşları, ulusal, uluslararası kurum ve kuruluşlar –sivil toplum örgütleri dahil- tarafından destek verilmesi ve uygun durumlarda sözü edilen kuruluşlar tarafından tamamlayıcı programlar hazırlanması için çağrıda bulunulması,

- Hükümetler ve hükümetlerarası kuruluşlar tarafından, sivil toplum örgütlerinin Pekin Eylem Platformunun tam olarak ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesindeki katkıları ve tamamlayıcı rollerinin tanınması ve bunlar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi,

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm tarafların ilişkilerini yeniden gözden geçirmesi ve kurgulamasına bağlı olduğu, bunun da ancak kadının eşitlik temelinde sosyal hayatın tüm alanlarında yer alması ile mümkün olabileceği,

- Kadınların ve erkeklerin, kız çocuklarının ve erkek çocuklarının eşit haklar, sorumluklar, fırsat ve olanaklarla donatılması gereği,

- Ortak kalkınma gündeminin kurucu unsurunun toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi olmasının gerekliliği,

- Kadınların ve kız çocuklarının eğitim hakkını ve mümkün olan en üst seviyede fiziksel ve zihinsel sağlık standartlarına ulaşabilmelerini garanti altına

almak için eğitime, sağlık ve sosyal hizmetlere eşit erişimi sağlayacak çabaların artırılması gereği,

- Çevrenin korunmasında temel gıdaların üreticisi ve doğal kaynakların kullanıcıları olarak kadının geleneksel bilgi birikiminin tanınması ve önceliklerine yer verilmesi,

- Medeniyetler arasında ve içinde farklılıklara ve diyaloglara saygı temelini güçlendirecek önlemlerin alınması,

- Tüm düzeylerde siyasi iradenin tecellisi ve kararlılığın, eylem yönelimli politikalara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yerleştirmek bakımından ön koşul olması,

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmanın önündeki en önemli engelin -dayak ve diğer ev içi şiddet türleri, cinsel istismar, cinsel kölelik, kadın ve çocuk ticareti, zorla fahişelik yaptırma, cinsel taciz; ırkçılık, ırk ayrımcılığı, etnik temizlik, silahlı çatışmalar, işgal, dini ve din karşıtı aşırılıklar ve terörizm gibi kültürel önyargılardan kaynaklanan şiddet türleri dahil olmak üzere-kadınlara karşı şiddet olduğu,

- Kadının ailedeki rolünün önemi, farklı sistemlerde farklı aile yapılarının olabileceği, bu ailelerin üyelerinin hak, ödev ve sorumluluklarına saygı duyulması gereği,

- Ulusal mekanizmaların kurulabilmesi ve var olanların güçlendirilebilmesi için siyasi iradenin, insan ve mali kaynakların var olması gereği,

- Kadının kapasitesini tam olarak gerçekleştirmesini sağlayacak destek programlarının geleneksel eşitlik politikaları unsurları yanında, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini ana alanlara yerleştirmeye yönelik unsurları da barındıracak şekilde tasarımı,

- Özürlü kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verecek çözümlerin aranması gereği,

- Toplumsal cinsiyet ayrımlı verilerin toplanması, araştırmaların sayısının artırılması,

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmak amacıyla eşitlik alanına yeterli beşeri ve mali kaynak ayrılması, bütçelerin tasarımı, uygulaması ve denetiminde bu konuya özel önem ve öncelik verilmesi,

- Yoksulluğın kadın üzerinde artarak devam eden olumsuz etkilerini gidermek amacıyla bütünlüklü makro-ekonomik ve sosyal programların hazırlanması için var olan programların toplumsal cinsiyet bakış açısı ile gözden geçirilmesi, yeni programların tasarımına toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi, gibi hususlar yer almaktadır.

Geleceğe yönelik eylem ve girişimler yukarıda belirtilen kavram, tespit ve değerlendirmeler uyarınca tasarlanmıştır. Bunları tek, tek özetlemek mümkün olmayacağından aşağıda sadece Pekin Eylem Platformunun ilerisinde olan düzenlemelerden ve Türkiye tarafından teklif edilip kabul edilerek Sonuç Belgesinde yer alan önerilerden bahsedilecektir.

3. SONUÇ BELGESİNDE PEKİN EYLEM PLATFORMUNUN İLERİSİNDE BULUNAN DÜZENLEMELER⁹

3.1. ŞİDDET

Erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetleri, başlık parasının ödeyememekten kaynaklanan şiddet ve evlilik içi tecavüzün kadınlara karşı şiddet kapsamında yer alması ve bunları ortadan kaldıracak kapsamlı önlemler paketinin belgede yer alması.(103 c, 103d,130a)

3.2. SİYASİ KATILIM VE GÜÇLENME

Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının tasarımı, geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik irade beyanın belgede yer alması. (Paragraf 117 a bis)

3.3. SAĞLIK

Ana ölümlerinin sağlık sektörünü öncelikleri arasına konulması, erkeklerin güvenli cinsellik yaşayabilmelerine yönelik eğitim programlarının gerekliliği, sıtma ve benzeri hastalıkların toplumsal cinsiyet boyutunun tanınması, kadının sağlık hizmetine ulaşımı üzerindeki etkileri de ölçebilecek bir sağlık reformu gereği gibi hususların sonuç belgesinde yer alması. (Paragraf 107a, 107 a bis, 107g quarter, 115d)

3.4. KÜRESELLEŞME

Küreselleşmenin kadın üzerindeki olumsuz etkilerinin tanınması ve sosyal güvenlik sistemine kadının eşit girişinin sağlanmasına yönelik önlemlerin sonuç belgesinde yer alması ve kadınların makro-ekonomik karar mekanizmalarında yer almasının öngörülmesi.(Paragraf 110a, 118k,125g)

3.5. EKONOMİ

Miras edinme hakkı, mülkiyet hakkı, sağlıklı ve güvenli konut sistemine tam ve eşit erişimi, toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme, istihdam alanında İLO Sözleşmelerini imzalanıp hayata geçirilmesine yönelik önlemlerin sonuç belgesinde yer alması (30,102k,109a,135d, 127b)

⁹ Bu bölüm 10 Haziran 2000 tarihli Kadın 2000 BM Sonuç Belgesi hakkında NGO Görüşleri (NGOs Respond to Women 2000 U.N.Outcome Document) başlıklı belgeden alınmıştır. Bu belge Charlotte Bunch , Center for Women's Global Leadershipten (0017329328782 nolu telefon) veya Kathy Bonk'tan (0012024389191 nolu telefon) edinilebilir. Değerlendirmelere aynen katıldığımız için bunların bilgi notuna aktarılmasında yarar görülmüştür.

3. 6. İNSAN HAKLARI

İhtiyari Protokol'un imzalanıp onaylanmasına yönelik tavsiyelerin, sığınmacılara yönelik tutumlarda cinsiyet bazında ayrımcılık yapılmaması ve kadın ve çocuk sığınmacıların özel ihtiyaçlarına cevap verecek programların geliştirilmesi gereği, göçmen kadınlar ve erkekler arasında ayırım yapmama prensibi, yerli kadınların özel ihtiyaçları olabileceğinin tanınması gibi hususların sonuç belgesinde yer alması (paragraf 102g, 102l,103e ve g,128h,132b)

4. ÖZEL OTURUM HAZIRLIK ÇALIŞMALARINI VE ÖZEL OTURUMA TÜRKİYE'NİN KATILIMI

Türkiye Özel Oturum hazırlık çalışmalarının tüm aşamalarında aktif bir biçimde yer almış, Özel Oturuma da geniş bir heyetle katılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış konularındaki görüşlerini ve tezlerini başarılı bir şekilde sunmuş ve savunmuştur.

Bilindiği üzere, Özel Oturum hazırlık çalışmaları 1998 yılına dek uzanmaktadır. 1998 yılı sonlarında, tüm ülkelerden Sonuç Belgesine temel teşkil edecek görüşlerini Birleşmiş Milletler Kadının İlerlemesi Bölümü tarafından hazırlanan soru formu formatına uygun olarak hazırlayıp göndermeleri istenmiş ve Mayıs 1999'a kadar ülkelere süre verilmiştir. Türkiye bu kapsamda soru formuna yanıtını Mayıs 1999'da BM Kadının İlerlemesi Bölümüne göndermiş, BM ilgilerinden alınan bilgiye göre gönderilen metin örnek metin olarak seçilmiştir.

Türkiye, yine Özel Oturum hazırlıkları kapsamında BM Kadının Statüsü Komisyonu 43. Dönem çalışmalarına Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Vekili Şenay Eser, Bakan Danışmanı Dr. Selma Acuner, Genel Müdür Yardımcısı Vekili Nevin Şenol, Prof. Dr. Ayşe Akın'dan oluşan bir heyetle katılmış, bu çalışmaların Özel Oturum hazırlıklarına ayrılan üçüncü haftasında da görüşmelere aktif bir şekilde yer almış, 1995 yılından sonra kurulan NGO ların Özel Oturuma katılabilmesinin teminini ısrarla talep etmiştir. O tarihte kabul görmeyen bu önerimiz daha sonra kabul görmüş ve bilindiği üzere, örnek teşkil etmemek kaydıyla, Pekin Konferansı sonrasında kurulan tüm NGO'lara Özel oturuma katılabilme olanağı verilmiştir.

19-21 Ocak tarihleri arasında Sonuç Belgesine bölgesel girdi sağlamayı amaçlayan BM Avrupa Ekonomik Komisyonu Bölgesel Hazırlık toplantısına Türkiye'den geniş bir heyet katılmıştır. Resmi heyette yer alanların listesi ve toplantıya NGO olarak katılan kuruluşların listesi EK III'de verilmektedir¹⁰. Bunun yanı sıra NGO'ların aktif katılımın sağlamak üzere 7 NGO temsilcisine mali destek sağlanmıştır.

Şubat 2000 tarihinde BM Kadının Statüsü Komisyonu tüm üye ülkelere Sonuç Belgesinin ilk taslağını göndermiş ve görüş ve önerilerin talep etmiştir. Bu çerçevede hazırlanan öneriler BM ilgili birimine gönderilmiştir. (EK IV)

¹⁰ Dışişleri Bakanlığı ve DPT yetkilileri de Resmi Heyette yer almışlardır

Son iki haftasının Özel Oturumun hazırlıklarına ayıran BM Kadının Statüsü Komisyonunun 44. Dönem toplantılarına da Türkiye Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Vekili Şenay Eser, Genel Müdür Yardımcısı Vekili Nevin Şenol, Dr. Pınar İlkkaracan, Dr. Nalan Hodoğlugil katılmıştır. Toplantı süresinde Türkiye daha önce gönderdiği ve bir bölümü metne alman önerilerini ve Sonuç Belgesinin DAW tarafından yeniden yazılan 4. bölümüne ilişkin önerilerini orada hazırlayıp sunmuş ve savunmuştur (EK V).

Daha sonra hazırlık çalışmalarının 8-11 Mayıs 2000 tarihleri arasındaki bölümüne Genel Müdür Yardımcısı Vekili Nevin Şenol katılmış çalışma takviminin dağınıklığı nedeniyle- ki bu bir çok ülkenin şiddetli karşı çıkışlarına neden olmuştur- hazırlık çalışmalarının geri kalan bölümleri BM Nezdindeki Daimim Temsilciliğimiz Müsteşarlarında Levent Bilman tarafından takip edilmiştir. 5-9 Haziran tarihleri arasında gerçekleştirilen Özel Oturuma ise daha geniş bir heyetle katılmış olup söz konusu Heyet listesi ekte sunulmaktadır (EKII). Bilindiği gibi resmi heyette NGO'ların kendi aralarından seçtikleri 4 temsilci de bulunmaktaydı. Ayrıca, yine üniversite kadın araştırmaları merkezlerinin ve NGO'ların katılımını desteklemek amacıyla, Ankara Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, Mor Çatı, KA-DER, Anakültür, Marmara Grubu, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği ve İstanbul Soroptimistler, Kadın Dayanışma Vakfı ve Uçan Süpürge temsilcilerinin toplantıya katılımları için mali destek sağlanmıştır. (Özel Oturma bu kapsamda katılan temsilcilerin listesi de ekte verilmektedir. (EK VI).

4.1. TÜRKİYE TARAFINDAN TEKLİF EDİLİP KABUL EDİLEREK SONUÇ BELGESİNDE YER ALAN ÖNERİLER

Türkiye, Özel Oturum hazırlıkları süresince ve Özel Oturum sırasında kendi tezlerini savunmuştur. Türkiye'nin belgeye ilişkin önerilerini ve katkıları hazırlar ve savunurken temel aldığı kriterler, belgenin Pekin Eylem Platformunun gerisinde bir metin olmamasını sağlamak ve mümkün olduğu ölçüde belgeyi Pekin Eylem Platformunun ilerisine taşımak olmuştur. Bu konuda başarılı olunduğunun göstergesi, NGOlar tarafından hazırlanan (lütfen 4. Bölüme bakınız) Pekin'in ilerisindeki düzenlemelere ilişkin listede yer alan konulardan en az üçünün Türkiye'nin önerisi olmasıdır. Türkiye tüm çalışmalarda ulusal ve uluslararası düzlemde sivil toplum örgütlerinin katkı ve katılımlarına açık bir tutum sergilemiş ve son olarak da NGOların kendi aralarından seçtikleri dört temsilcinin Resmi Heyette yer almaları ve Türkiye adına görüşmelerde başarılı ve aktif bir tutum sergilemeleri ile devlet sivil toplum işbirliğinin güzel bir örneğini sergilemiştir.

4.2. SONUÇ BELGESİNDE YER ALAN ÖNERİLERİMİZ (Temel konular itibariyle)¹¹

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmek üzere kısa ve uzun vadeli, zaman sınırlı hedeflerin konulması (Paragraf 54,100a,126b)
- Siyasi iradenin tam olarak gerçekleştirilebilmesinin sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yeterli insangücü ve mali kaynağın tahsisi (Paragraf 6, 7,19,23,49,101d, 102k,109b,107g,127h)
- Ulusal mekanizmalardaki sorunların çözümüne ilişkin önlemlerin alınması, bu mekanizmalar yeterli ödenek ve insan kaynağı tahsisi, ulusal mekanizmaların toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesinde katalizör rolü, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kurumsal kapasitenin oluşturulması (Paragraf 52,55,112b,112c,120a),
- Kadın erkek eşitliği bakış açısının tüm ana plan, program ve politikalar yerleştirilmesi (Paragraf 3, 102l,109aa,109a,112c, 121f),
- Kadınların karar alma mekanizmalarında eşit bir şekilde yer alamamasının önündeki engellerin kaldırılması, devletin sorumlu olması (accountability) kadınların mikro ve makro-ekonomik kararlara tam ve eşit katılımı ve bu politikaların toplumsal cinsiyet bakış açısı ile tasarımı gözden geçirilmesi (Paragraf 17,49, 55 bis, 109, 109aa,121f,127h)
- Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi girişimleri (Paragraf 16,17,100a, 117a bis),
- Kadınların tam ve eşit olarak kaynaklara erişimi ve kaynakları kontrol edebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması (Paragraf:5, 14,15,109b,110a bis)
- Kadının sosyal rolleri sonucunda yarattığı ücretsiz emeğinin ücretlendirilmesi konusunda gerekli önlemlerin alınması (Paragraf 14,15,100e,118b bis),
- Kayıt dışı ekonomide ve tarımda çalışan kadınların iş koşullarının düzeltilmesi ve sosyal güvenceye kavuşturulması, yoksulluğun önlenmesi yönünde gerekli önlemlerin alınması (Paragraf 4,46, 55 bis),

¹¹ Yukarıda sayıları verilen paragrafların, özellikle paragraf 100 ve sonrası, edit edilmiş olarak çıkarılacak son versiyonda numaralandırılması değişebilir.

• Kadın eğitimi ve yetişkin kadın eğitimi (yasal okur yazarlık dahil) (Paragraf 9,100e, 114a, 118c, 128i),

• Erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetlerinin kadına karşı şiddet kapsamında yer alması (Paragraf 10,11,130a),

• Evlilik içi tecavüzün kadınlara yönelik şiddet türleri arasında yer alması, kadınlara karşı şiddetin önlenmesi konusuna yeterli kaynak ayrılmaması, kadınlara karşı şiddeti engellemek amacıyla eğitim programları dahil gerekli önlemlerin alınması, şiddet uygulayanların yasal kovuşturmayla uğramasına yönelik koruyucu önlemlerin geliştirilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda eğitim (Paragraf 10, 11,51, 103a,103d,130e,130g)

• Kapsamlı bir sağlık reformu, sağlık sisteminin tedavi bakımla sınırlandırılmaksızın koruyucu hizmetleri de kapsamı, sağlık çalışanlarının eğitimi istenmeyen gebeliklerin uygun şartlarda sağlıklı koşullarda sonlandırılması (kürtaj) ve sağlıksız kürtajın önlenmesine dair gerekli önlemlerin alınması, (Paragraf 46bis, 103h,107g, 107gbis,107 g ter, 107g quarter,107i, 115a,115d,

• Sivil Toplum Örgütlerinin (gönüllü kadın kuruluşlarının) kadının insan haklarının tanınması korunması ve geliştirilmesi ve diğer alanlarındaki önemli rolleri ve bunların sayısal ve mali açıdan güçlendirilmeleri gereği (Paragraf 20,43 bis,120b),

• Bazı zararlı gelenek ve göreneklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme doğrultusunda yapılan çalışmalarda olumsuz bir unsur olması nedeniyle etkinliğinin kırılması, (Paragraf:5,7, 103d,128e)

TÜRKİYE RESMİ HEYET LİSTESİ ***EK:1**

Hasan GEMİCİ	Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı,Delegasyon Başkam
Volkan VURAL	Büyükelçi, Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi
Turhan ALÇELİK	Milletvekili, TBMM
İlyas YILMAZYILDIZ	Milletvekili, TBMM
Abbas BOZYEL	Milletvekili, TBMM
Zafer GÜLER	Milletvekili, TBMM
Prof.Dr.İrfan GÜNDÜZ	Milletvekili, TBMM
Orhan BIÇAKÇIOĞLU	Milletvekili, TBMM
Tayyibe GÜLEK	Milletvekili, TBMM
Nesrin ÜNAL	Milletvekili, TBMM
Oya AKGÖNENÇ MUGISUDDİN	Milletvekili, TBMM
Işıl Saygın	Milletvekili, TBMM
Sevgi ESEN	Milletvekili, TBMM
Şafak GÖKTÜRK	Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Yardımcısı
Ateş ÖKTEM	Dışişleri Bakanlığı, Daire Başkanı
M.Levent BİLMAN	Birleşmiş Milletler NezdindeTürkiye Daimi Temsilciliği Müsteşarı
Dr.Selma ACUNER	Devlet Bakanlığı Bakan Danışmanı
Nevin ŞENOL	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Yard. V.
Mahide ERGÜN	Uzman
Prof.Dr.Necla ARAT	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr. Ayşe AKIN	Hacettepe Üniversitesi
Dr.Semra KORAL	Türkiye Aile Planlaması Derneği
Doç.Dr.Nilüfer NARLI	Türk Kadınlar Birliği
Canan ARIN	Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
İpek İLKKARACAN	Kadının İnsan Hakları Projesi
Buket GİRAY,	Uzman
Verda KIVRAK	Uzman
Habibe ALTOP	Uzman

* 7 Haziran 2000 tarih ve UN.ST/SG/SER.C/L.602 sayılı belgedeki sıralama aynen alınmıştır.

KADIN, AİLE
VE
SOSYAL HİZMETLERDEN SORUMLU
DEVLET BAKANI
SAYIN HASAN GEMİCİ'NİN
“KADIN 2000: 21. YÜZYIL İÇİN
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ, KALKINMA VE BARIŞ”
KONULU

23. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL OTURUMUNDA
YAPTIKLARI KONUŞMA

6 HAZİRAN 2000

Sayın Başkan, Sayın Bayanlar ve Beyler,

Avrupa Birliği adına dönem Başkanı Portekiz tarafından yapılan ortak açıklamaya tam olarak katılmaktayız. Bu vesileyle, Türkiye'nin kadının ilerlemesi ve güçlenmesi konusundaki temel yaklaşımlarını açıklamak isterim.

Ancak, her şeyden önce, başta Sayın Genel Sekreter Kofi Annan olmak üzere, BM sisteminin kadının ilerlemesi ve güçlenmesi konusundaki etkin çalışmalarını takdirle karşıladığımızı belirtmek isterim. Gerçekten de, BM toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kavramsal değişimlere uygun politikalar oluşturulmasında önemli hizmetler görmektedir. BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, toplumsal cinsiyet kavramının kabul edilmesi ve kadınların insan haklarının tanınması yönünde bir dönüm noktası oluşturmuştur.

Türkiye olarak, kadınların ve kız çocuklarının insan haklarını tam olarak gerçekleştirmeyi sadece yasal değil, aynı zamanda ahlaki bir sorumluluk olarak görüyoruz. Bu husustaki uluslararası işbirliğinin daha da güçlendirilmesi hepimizin ortak sorumluluğudur.

Sayın Başkan, Değerli Delegeler,

Modern Türkiye Cumhuriyeti ve gerçekleştirdiği devrimler bir anlamda kadın hakları devrimidir. Türk kadını, Cumhuriyet ile birlikte, gerçek kimliğine kavuşmuş, yasal haklarını pek çok ülke kadınından önce almaya

başlamıştır. 1934 yılında kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu sadece 28 ülke vardı dünyada. Türk kadını bu hakka aynı yıl kavuşmuştur. 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu, kadın-erkek eşitliği yolunda en çağdaş hükümleri getirmiştir. Biz böyle bir miras üzerinde bugün Türk kadınının daha da güçlenmesi, her alanda eşitliğinin sağlanması ve toplumsal yaşamın aktif bir aktörü olması yolundaki çalışmalarımızı aralıksız olarak sürdürmekteyiz. Tüm kazanımlarımıza rağmen, önemli eksikliklerimizin bulunduğu da bilinci içindeyiz.

Sayın Başkan, Değerli Delegeler,

Bundan beş yıl önce, Pekin’de Türkiye önemli taahhütler altına girmiştir. Pekin Konferansı’nda 2000 yılına kadar Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne koyduğumuz çekinceleri kaldıracağımızı söyledik. Temel zorunlu eğitimi beş yıldan sekiz yıla çıkaracağımızı taahhüt ettik. Kadın okumaz-yazmazlığını ortadan kaldıracağımızı, ana ve çocuk ölümlerini %50 oranında azaltacağımızı beyan ettik. Bugün burada gururla ilan ediyorum ki, bu taahhütlerimizi çok büyük ölçüde gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

1997 yılında temel zorunlu eğitimi beş yıldan sekiz yıla çıkardık. Bu yasa ile kız çocuklarının okullaşma oranında yüzde 67 artış sağlandı. Kadın okumaz-yazmazlığı, ana ve çocuk ölümlerinde hedeflere tam ulaşamadık. Ancak, çok önemli azalmalar sağladık. İki yıl önce ailenin korunmasına dair bir yasa çıkardık.

Bu yasayla aile üyelerinden herhangi birinin şiddete uğraması durumunda yasal yollara başvurma yolu açıldı. Bu şekilde ev-içi şiddetin, kadının insan haklarının temel ihlallerinden biri olduğu, kadınların özel alanda karşı karşıya kaldığı şiddetin önlenmesinde devletin sorumluluk taşıdığı teyit edildi. Pekin'den bu yana başlattığımız reform sürecinin bir parçası olarak, yeni bir Medeni Kanun tasarısı hazırladık. Halen Parlamentomuzda görüşülmekte olan bu tasarı, sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile hazırlanmıştır.

Pekin Eylem Platformu'nun öngördüğü gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını bütün yasa ve politikalara yerleştirmek için Türk Parlamentosunda bir Kadın-Erkek Eşitliği İzleme Komitesi kurduk.

Özellikle Pekin Konferansı'ndan bu yana, kadın haklarının güçlendirilmesi alanında en büyük kazanımımız, dinamik sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkmış olmasıdır. Türk Hükümeti'nin kadın haklarından sorumlu Bakanı olarak, tüm çalışmalarımızda gönüllü kadın kuruluşlarının çok değerli katkılarının yönlendirici bir rol oynadığını belirtmek isterim. Nitekim, bu Özel Oturum'a tüm siyasi partileri temsil eden kadın milletvekillerimiz ve çok sayıda Türk gönüllü kadın kuruluşu ile birlikte katılmaktan özel bir mutluluk duymaktayım.

Sayın Başkan, Değerli Delegates,

Kadının ilerlemesi ve güçlenmesi dinamik bir süreçtir.

Sadece yasal reformlar değil, başta eğitim olmak üzere, sağlık ve özellikle ekonomik tedbirlerle de bir bütünlük içinde götürülmesi gereken büyük bir yürüyüştür.

Türkiye olarak, AB'ne tam üyelik sürecinde tüm yasal ve idari yapımızı AB normlarıyla uyumlaştırma aşamasındayız. Bu uyum çalışmalarının önemli bir parçası da uygulamadaki aksaklıkların süratle giderilmesi, yasalarla sağlanan hakların kullanılması için gerekli tedbirlerin alınmasıdır.

Sayın Başkan,

Bugün burada Pekin Eylem Platformunun yaşama geçirilmesi sürecinde uluslararası camia olarak hangi noktada bulunduğumuzu saptamaya çalışıyoruz. Hiç kuşkusuz aradan geçen beş yıl içinde hepimiz ortak veya özgün sorunlarla karşılaştık. Geçirdiğimiz bu deneyimler, geleceğe yönelik eylemlerimize ışık tutacaktır. Bu Özel Oturum sonucunda kabul edileceğini umduğumuz Siyasi Deklarasyon ve Sonuç Belgesi hepimizi yönlendirecektir. Türkiye olarak, kadın hakları alanında, uluslararası planda yapılacak tüm çalışmalara her zaman olduğu gibi açık yüreklilikle katkıda bulunmayı bir görev sayıyoruz. Ulusal düzeyde karşı karşıya bulunduğumuz sorunların da bilincinde, şu konulara ağırlık vermeyi planlıyoruz.

Her şeyden önce, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yeterli kaynak ayırmaya çalışıyoruz. Bu konuda tüm siyasi partilerimizin ve gönüllü kadın örgütlerimizin katkılarıyla güçlü bir siyasi irade ortaya koymanın çabası içerisindeyiz.

Bir başka hedefimiz, karar alma mekanizmalarına kadınların tam ve eşit bir şekilde katılımını ve temsilini sağlamaktır.

Bütün bu hedeflere ulaşılmasında kurumsallaşma sürecine de büyük önem atfetmekteyiz.

Sayın Başkan, Değerli Delegeleler,

Kadınların ilerlemesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yolunda önemli adımlar atmış olmakla birlikte daha yapılacak çok şey vardır. Dünyanın pek çok yöresinde kadınlar ve kız çocukları büyük haksızlıklara ve fırsat eşitsizliklerine maruz kalmaktadırlar. Tüm kadınların haklarından tam olarak yararlanabilmelerine uygun ortam sağlamak hepimizin ortak görev ve sorumluluğudur.

Bu tarihi toplantı, hükümetler, sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar ve ilgili tüm aktörlerin temel hedefimiz olan toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barışı gerçekleştirme yolunda yapacakları işbirliği için sağlam bir temel oluşturmaktadır.

Teşekkür ederim.

**19-21 MART 2000 BM AVRUPA EKONOMİK KOMİSYONU
BÖLGESEL HAZIRLIK TOPLANTISINA KATILIM LİSTESİ**

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Vekili Şenay Eser,
Devlet Bakanlığı Bakan Danışmanı Dr. Selma Acuner,
Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Yardımcısı Vekili Nevin Şenol,
Prof. Dr. Türkel Minibaş
Avukat Canan Arın

Bölgesel Hazırlık Toplantısına Katılan NGO Listesi

KA-DER,
Mor Çatı,
Kadının İnsan Hakları Projesi,
Ana-Kültür,
Türkiye Soroptimistler Kulüpleri Federasyonu,
Kadın Emeginin Değerlendirilmesi Vakfı,
Marmara Grubu.

PROPOSED AMENDMENTS ON THE DRAFT OUTCOME DOCUMENT (E/CN.6/2000/PC/L...) BY TURKISH DELEGATION

I. Introduction

1. The Governments which came together at the special session of the General Assembly have reaffirmed their commitments to the goals and objectives contained in the Beijing Declaration and the Platform for Action adopted at the Fourth World Conference on Women in 1995, reviewed and appraised progress in the implementation of the Platform for Action identified new challenges and trends affecting the full implementation of the Platform for Action and agreed upon further actions and to ensure that commitments for gender equality, development and peace are fully realized (**TURKEY: and implemented through building alliances with the civil society groups including non-governmental organizations and women's groups in particular**).

2. Since 1996, the Commission on the Status of Women has reviewed progress in each of the 12 critical areas of concern and adopted further actions for accelerated implementation. Together with the Platform for Action, these actions continue to form the basis for further progress and accountability to the world's women and towards the achievement of gender equality, development and peace in twenty-first century.

3. In implementing and advancing the Beijing Declaration and the Platform for Action, an integrated approach (**TURKEY: together with the strategy of gender mainstreaming**) should be adopted that encompasses policy, legislative (**TURKEY:; accountability**) and program measures (**TURKEY: which promotes gender equality and the empowerment of women at all walks of life**). These measures must be supported by institutional (**TURKEY: and infrastructural**) arrangements, adequate data, targets and monitoring mechanisms, as well as allocation of sufficient (**TURKEY: financial and human**) resources.

II. Achievements and obstacles in the implementation of the 12 critical areas of the Platform for Action

A. Women and poverty

4. Achievements: Major accomplishments in this area include (TURKEY delete: the recognition) (TURKEY: recognizing and addressing-delete of) the gender dimensions of poverty (TURKEY: that contains market-based consumption (or income), the public provisions of goods and services, access to common property resources and the intangible dimensions of a good life such as low levels of disease and crime, clean air, dignity and empowerment) (TURKEY: increased) efforts to mainstream a gender perspective into policies and programs. Progress has been made by pursuing a two-pronged approach of promoting employment and income-generating activities for women and providing basic social services, including education and health care. Micro-credit for women has emerged as a (TURKEY: considerably) successful strategy for economic empowerment. The situation of female-headed households has received more policy support. Global understanding of gender and poverty issues has been enhanced through research and the development of conceptual tools for gender impact assessments.

4. Obstacles:

Many factors have contributed to widening economic inequality between women and men including income inequality, unemployment and deepening of poverty levels of the most vulnerable groups especially rural and poor women. High debt burdens, military spending, and low levels of development assistance, thwart national efforts to combat poverty. (TURKEY: Women's increasing burden of unpaid work and lack of remuneration of reproductive work. Insufficient legislative action and therefore lack of positive action and social protection policies to redress the gender segregation and gender-based pay inequalities in the labor market). (TURKEY: Gender disparities in economic power-sharing,) unequal access to (TURKEY: and control over) capital, (TURKEY: productive) resources and labor markets as well as socio-cultural practices hinder women's economic empowerment and exacerbate the feminization of poverty. Structural adjustment programs have often meant budget cuts on basic social services, including education and health, aggravating illiteracy and maternal mortality of poor women, absence of data disaggregated by sex and age and analyses prevents the accurate assessment of unpaid work among women (TURKEY:, particularly among women in agricultural sector.)

B. Education and training for women

7. Obstacles

Efforts to eradicate women's illiteracy and increase girls' access to all levels and types of education were constrained by the following: lack of resources to improve educational infrastructure and undertake educational reforms; persisting gender discrimination and bias (**TURKEY: mostly due to traditional and customary attitudes; insufficient attention to eliminate gender biased schools' curricula**) sex-segregated occupational stereotyping in schools and communities; and insufficient attention to the link between women's enrolment in higher educational institutions and labour market dynamics.

D. Violence against Women

11. Obstacles

A lack of understanding of the root causes of violence against women hinders efforts. Inadequate data on the various forms of violence further impede informed policy making. Socio-cultural attitudes and values reinforce women's subordinate place in society. Although improving the response of legal officials especially the criminal justice officials is weak in many countries, while prevention strategies are fragmented and reactive.

(TURKEY: Inadequate resources devoted to elimination of all kinds of violence against women and girl children; domestic violence, including sexual violence in marriage, is still treated as a private matter in a number of countries; inadequate number of shelters and hot lines in many countries; insufficient legislation to eliminate sexual harassment and rape, including marital rape; the lack of legislation aiming to protect victims of domestic violence (i.e. protection orders) in a number of countries; in transition economies, aggravation of the root causes of trafficking and forced labor such as poverty and unemployment; social exclusion of women victims of trafficking, making them vulnerable to problems such as drugs, HIV/AIDS, STI's, rape and other forms of violence; the absence of legal measures addressing harmful customary and traditional practices including honour killings and female genital mutilation.)

F. Women and the economy

15. Obstacles

Benefits of growing global economy have been unevenly distributed creating wider economic disparities, unsafe working environments and persistent gender inequality in the informal economy and rural sector. Many women still work in the rural sector and informal economy as subsistence producers with low levels of income and little social security **(TURKEY: or no social security). (TURKEY: Persisting inequalities to access technology and other means of production hinder women's accession to employment.)** Women with comparable skill to men lag behind men in income and career mobility in the formal sector. Few countries have legislated in favour of women's ownership of land and other property. Failure to recognise that women have both productive and reproductive roles has meant that women have greater responsibilities and burdens as well as more unpaid work. **(TURKEY: Lack of women's representation in economic decision-making paves the way to formulate economic policies that often have adverse implications on women's well-being)** **(TURKEY: A widespread reluctance in the recognition and integration of women's unpaid work in national accounts among governments, has highly contributed to the exclusion of women from the market-economy)** **(TURKEY: Despite the general acceptance of the need for international financial assistance, a very little resource has been allocated to promote economic empowerment of women)**

G. Women in power and decision making

17. Obstacles

Despite the general acceptance of the need for a gender balance in decision making bodies at all levels, a gap between de jure and de facto equality has persisted. **(TURKEY: There is a very slow progress concerning the full recognition of the interdependence between women's representation at all levels of government, legislative and judicial bodies and the democratisation of societies.)** Traditionally assigned gender roles circumscribe women's choices in education and careers and compelled women to assume the burden of household responsibilities. Initiatives and programmes aimed at women's increased participation in decision making were hindered by lack of human and financial sources for training and advocacy for politic career; accountability of elected officials for promoting gender equality and women's participation in public life; and support of other women by women in positions of power.

H. Institutional mechanisms for the advancement of women

18. *Achievements:* National machineries have been instituted and recognized as the institutional base acting as “catalysts” for promoting gender equality, gender mainstreaming and monitoring of the implementation of the Platform for Action. (TURKEY: as well as designing, monitoring, evaluating, advocating and executing, where appropriate, equality and support policies for the advancement of women.) Progress has been achieved in incorporating gender mainstreaming in the work of ministries and in the inclusion of gender perspectives in legislation, policies, programs and projects at national and international levels. (TURKEY: These machineries, despite their limited financial resources, highly contributed to the development of human resources in the field of gender studies and) (TURKEY delete:They) also contributed to the generation and dissemination of data disaggregated by sex and age, gender-sensitive research and documentation.

19. *Obstacles:* (TURKEY: delete A) Lack of (TURKEY: political will, and high level support), (TURKEY delete adequate) (TURKEY: inadequate) financial and human resources) (TURKEY:, their often marginalized location within the national government structures and paucity of authority are some main obstacles) (TURKEY delete: is the main obstacle) confronting national machineries, compounded by a lack of (TURKEY delete: understanding) (TURKEY: recognition) of gender equality (TURKEY: as an integral part of good governance, democracy and human rights) and (TURKEY: slow and partial progress in implementing) gender mainstreaming, prevailing gender stereotypes and discriminatory attitudes, competing government priorities and insufficient links to civil society. (TURKEY: Often vulnerable to political changes in the governments, these bodies are constrained by organizational, conceptual and structural constraints that also limit their capacity to promote gender accountability). (TURKEY: Their relatively weak location among other state institutions inhibit the capacity of the national machineries to effectively address budgetary implications and resource allocation to issues related to the advancement of women, gender equality and gender mainstreaming which require transformational processes or organizational changes.) The activities of the national machineries were also hindered by structural and communication problems within and among government agencies.

III. New challenges (and trends) affecting the full implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action

Paragraph 29;

Please rephrase the sentence starting with 'Although in many countries, female labour force participation rates...'. It should then read as follows; 'Although female labour force participation rates have been rising in some countries, opposite trend is observed in others. Moreover, the increases in employment are not matched by improvements in working conditions.'

Paragraph 39;

Please delete the below quoted part of the fourth sentence:

'... and the intentional spread of the HIV/AIDS virus as a deliberate weapon of war to annihilate the enemy'

Paragraph 49; item (f)

Please add 'including honor killing and sentence without any discrimination against the victim' after 'prosecute perpetrators of all forms of violence against women and girls'

Paragraph 57;

Please add the following *between items (f) and (g):*

"examine the causes of underutilization of health services by women and girl children".

Paragraph 67;

Please change item (f) as follows; 'discourage through media and other means harmful customary laws and practices such as early marriage, polygamy and commercial sex that increase women's and girls susceptibility to HIV infection and other sexually transmitted diseases.'

Paragraph 69;

Please change the item (e) as follows:

(e) review health sector reform initiatives and their impact on women's health and in particular on rural and poor urban health service delivery and ensure equal access and utilization of health services by women and girl children

TURKEY SECTION IV input

13 March 2000

TURKEY'S PROPOSALS FOR SECTION IV**(ONLY PARAGRAPHS WITH PROPOSED CHANGES ARE INCLUDED)****IV. Actions and initiatives to overcome obstacles and to achieve the full and accelerated implementation of the Beijing Platform of Action****56. Governments must act to:**

- a) Expand and encourage the use of specific, time-bound targets to achieve gender balance in the participation of women and men in all areas and at all levels of public life, especially in decision-making positions, **[Turkey: add: political parties]** and all political activities, including in electoral processes; **[Turkey: add: with a provisional minimum target of 30 % representation of women by 2003 and equal representation by 2005]**

Merge (b) and (c) Set [Turkey: targets and implement measures] [EU: for women's access to and full participation in key policy making levels in strategic], [Turkey: legal], and development institutions including ministries of finance and planning, agriculture, education, health, [Turkey: justice] [Turkey: trough positive actions, when necessary] [Turkey: delete: local development bodies as part of the decentralization processes taking place in many countries around the world;]

[Turkey: bis merged (b) and (c) : Develop and support education and training programs to empower women, including women voters and candidates]

- k) Develop and implement laws **[Turkey: add: and other measures to eradicate] [Turkey: delete: prohibiting]** customary or traditional practices **[Turkey: add: including female genital mutilation, forced marriages, honor crimes]** that are violations of women's human rights and obstacles to the full enjoyment by women of their human rights and fundamental freedoms;

- m) Establish family courts and legislation to handle criminal matters relating to domestic violence **[Turkey: add: including marital rape and sexual abuse];**

- n) Introduce effective legislation **[Turkey: add: in particular protection orders]** in all states to protect women against violence and harmonize all laws to ensure that victims of such violence are not harmed again **[Turkey: add: and provide legal aid, shelter and social, medical and psychological support];**

Actions to be taken at the national and international level:

62. Governments and international organizations including the United Nations system must act to:

- i) Increase policy responses, effective legislation and other measures aimed at eradication of violence against girls, especially against sexual and economic exploitation, prostitution, child pornography, trafficking and harmful traditional [Turkey: add: and customary] practices such as female genital mutilation; [Turkey: add: forced marriages, honor crimes and dowry related violence;]

- v) bis: **Assist governments in developing policies for transparency and accountability relating to economic restructuring processes and work with government and all relevant bodies to facilitate the gender impact assessment of economic restructuring including privatization.**

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL PEKİN+5 ÖZEL OTURUMUNA KATILAN
STK TEMSİLCİLERİ LİSTESİ

Doç.Dr.Serpil ÜŞÜR
KASAUM
Kadın Sorunları Araştırma ve
Uygulama Merkezi
A.Ü. İletişim Fakültesi
Cebeci/ANKARA

Canan ARIN
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Morçatı @ superonline.com
Arinc @ superonline.com

Ceylan ORHUN
Ana Kültür
Sofyali Sokak 26,2. Blok. Daire 13
Tünel 80050 İstanbul
Tel/Fax:90(212)2490026
Eposta:herana @ superonline.com

Meral EKMEKÇİOĞLU
KA.DER
Kadın Adayları Destekleme ve
Eğitime Derneği İSTANBUL

Gülriiz ÖZYILDIRIM
T. SOROPTİMİST KULÜPLERİ
FEDERASYONU Governör
HUKUKÇU KADINLAR
DERNEĞİ Spor Cad. 94/10 80680
Telefax: 90(212)2617987

Gülşah SERAL
Kadının İnsan Hakları Projesi
Plaj yolu sok. Çamlıdağ Apt.
No:12/9 81070
Suadiye/İSTANBUL

Leyla GÜLÇUR
Kadının İnsan Hakları Projesi
WHC (International Women's
Health Coalition)
Newyork-ABD

Şafak ÖZSOY
İstanbul Soroptimist Klubü
Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği
Taşlıyol sok. Atatürk cad.No:22/4
Erenköy/İSTANBUL 81090
Telefax: 90 216 3027121

Dr. Nalan Şahin
HODOĞLUGİL
Anakültür
Hacettepe Ün. Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

Müjgan SUVER
Marmara Grubu Vakfı
İnsan Hakları Platformu
Barbaros Bulvarı,İba Blokları
No:16/9 Balmumcu/İSTANBUL

Dilara DEMİRBUKAK
Kadın Dayanışma Vakfı
Mithatpaşa Cad. No:10 Kat:6
Sıhhiye/ANKARA

Merih TOKGÖZ
Kadm Dayanışma Vakfı
Mithatpaşa Cad. No:10 Kat:6
Sıhhiye/ANKARA

Nazik IŞIK
Pekin+5 Koordinasyon Birimi
Bestekar Sok. 80/6
06680 Kavaklıdere/ANKARA
E-mail: nisik @.dpt.gov.tr

Sündüz HAŞAR
Pekin+5 Koordinasyon Birimi
Esat Caddesi 42/16
K.ESAT/ANKARA
Bestekar Sok. 80/6 06680
K.DERE/ANKARA

Mihri İNAL
Mor Çatı Kadm Sığınağı Vakfı
NewJersey
İnönü Mah.Nisbet Sok.
Pınarbaşı Apt. No:6/5 80230
Şişli/İSTANBUL

Selime SANCAR
Hanımlar İlim ve Kültür Vakfı
Zafer Mah. Saadet Cad.
No:40 SAMSUN